

Infoblad 6.3

BOSONDERHOUD

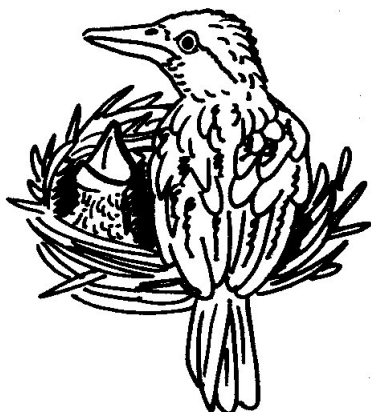
Op dit infoblad vind je informatie over de volgende onderwerpen:

- [Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden](#)
- [Periode](#)
- [Veiligheid](#)
- [Materialen en gereedschappen](#)
- [Snoeien, kappen en afzetten](#)
- [Aanplant](#)
- [Houtopbrengst](#)
- [Meer informatie](#)
- [Interessante boeken](#)
- [Inheemse soorten en markante bomen en struiken](#)

Veel Scoutingkampeerterrinen liggen in bosgebieden. De eigenaar van het bos heeft een zorgplicht om er alles aan te doen de veiligheid van de gebruikers te waarborgen. Daarnaast is de boscijenaar door de *Boswet* verplicht er alles aan te doen het areaal bos te behouden. Hiertoe is het belangrijk over degelijke beleids- en onderhoudsplannen te beschikken (infoblad 6.1). Goed bosonderhoud is belangrijk om het bos gezond te houden en de veiligheid van gebruikers te waarborgen.

Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden

In het beleids- en werkplan van het terrein staat aangegeven wat de gewenste situatie van een terrein is en welke maatregelen noodzakelijk zijn om die situatie te bereiken. Een groot aantal onderhoudswerkzaamheden kan door leden uitgevoerd worden. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden kun je de hulp inroepen van Scoutinggroepen uit de regio, bijvoorbeeld door het aanbieden van kampeerpunten (infoblad 6.6). In sommige gevallen is het nodig professionele hulp in te schakelen. Bosaannemers zijn te vinden via www.boschap.nl bij erbo. Ook kun je samenwerking zoeken met Landschapsbeheer Nederland. Deze organisatie onderhoudt veel kleinschalige landschapselementen met vrijwilligers en heeft contacten met diverse organisaties.

Gedragcode

De bescherming van planten en dieren in Nederland is geregeld in de *Flora en faunawet*. Hierin staat aangegeven dat de beschermde dieren niet verstoord, verjaagd of gedood mogen worden. Ook mag je hun nesten, holen of verblijfplaatsen niet vernielen of verstoren. Bij werkzaamheden in het bos moet je hiermee dus rekening houden. Dit is de reden dat in de richtlijnen voor het beheer en de inrichting van Scoutingterreinen (infoblad 6.4) opgenomen is dat in het broedseizoen geen ingrijpende beheerswerkzaamheden plaats mogen vinden. Maar ook buiten deze periode moet rekening gehouden worden met de aanwezige flora en fauna.

Door het Bosschap is een Gedragcode zorgvuldig

bosbeheer 2005 opgesteld. Door deze richtlijn te volgen voldoe je aan de wettelijke eisen. Meer informatie en de richtlijn zijn te vinden op de website van het Bosschap:

www.boschap.nl.

Veiligheid

Bosonderhoudswerkzaamheden moeten op een veilige manier uitgevoerd worden. Dit houdt in dat er aandacht moet zijn voor de omgeving waar de werkzaamheden plaatsvinden, de kennis van de uitvoerders en het te gebruiken materiaal.

Voordat je onderhoudswerkzaamheden door Scouts laat uitvoeren, is het belangrijk goede uitleg te geven over het werk, waarbij je ook stilstaat bij het juiste gebruik van het juiste gereedschap en de veiligheid. Ook vanuit educatief oogpunt is dit van belang.

Voor het uitvoeren van werkzaamheden zijn persoonlijke beschermingsmiddelen noodzakelijk. Op infoblad 8.5 lees je meer over de Arbo-wetgeving bij onderhoudswerkzaamheden. In onderstaand schema staan de persoonlijke beschermingsmiddelen die bij gebruik van diverse gereedschappen verplicht en aanbevolen zijn. In ieder geval is het dragen van goed sluitende kleding en stevige werkschoenen noodzakelijk. Bij kans op vallend hout is een helm verplicht.

	Veiligheids-schoen	Veiligheids-broek	Hand-schoenen	Helm	Gelaats-bescherming	Gehoor-bescherming	Bril
Motorkettingzaag	V	V	V	V	V	V	
Handzaag	A		V	A/V			
Stokzaag	A		A	A/V			V
Bijen	A		A				
Kloofbijl	V		A				
Snoeischaar	A		A	A/V	A/V		
Mestvork	A		A				
Schilschop	V	V	A				
Grondboor	A		A				

A: aanbevolen

V: verplicht

A/V: bij vallende voorwerpen verplicht

Uit: Arbo in het Nederlandse Landschap, Bastiaanse et al., Landschapsbeheer Nederland, 2000

Materialen en gereedschappen

Voor goed bosonderhoud moeten de juiste en voldoende gereedschappen aanwezig zijn. Voor een deel van de gereedschappen is het noodzakelijk dat de gebruiker over de juiste papieren beschikt. Dit is onder meer het geval bij motorzagen en bosmaaiers. Beschikken gebruikers niet over de vereiste papieren, laat ze dan niet met het gereedschap omgaan.

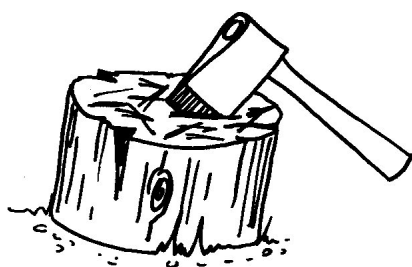
Zoals in de paragraaf over veiligheid staat aangegeven, is het bij veel gereedschappen nodig over persoonlijke beschermingsmiddelen te beschikken. Wordt onderhoudsgereedschap door het beheerteam ter beschikking gesteld, dan moeten de beschermingsmiddelen ook aanwezig zijn. Voor terreinen waar het beheerteam verantwoordelijk is voor het onderhoud, kun je onderstaande lijst als richtlijn voor noodzakelijke materialen aanhouden.

Aantal	Materiaal/gereedschap	Indicatie nieuwprijs per stuk (januari 2003)
1	Motorzaag	€ 300 - € 900
3	Zaagbroek	€ 100
3	Veiligheidslaarzen	€ 100
3	Helm + gezichtsbescherming + gehoorbescherming	€ 50 - € 75
1	Motorzaaghandschoenen	€ 30
2	Telescoopzaag	€ 18 - € 150

	Telescoopsteel	€ 78 - € 160
5	Hiep	€ 16
2	Valhevel	€ 40 - € 70
3	Wiggen	€ 8 - € 17
2	Kloofbijl	€ 45 - € 67
5	Handbijl	€ 25
5	Driekwartbijl	€ 50
30	Werkhandschoenen	€ 2
5	Boomzaag	€ 20
5	Spanzaag groot (35 cm)	€ 17
5	Spanzaag klein	€ 13
5	Blad/hooihark	€ 30
5	Klauwhamer	€ 20 - € 23
3	Sleg	€ 10 - € 30

Snoeien, kappen en afzetten

In de richtlijnen voor inrichting en beheer van Scoutingkampeerterreinen (infoblad 6.4) is vastgelegd dat bosonderhoudswerkzaamheden in principe niet plaatsvinden tijdens het vogelbroedseizoen (april en juni) en het kampeerseizoen (juli en augustus).

Voor het kappen van bomen is deskundigheid nodig die binnen het team aanwezig is of door externen geleverd kan worden. Het snoeien van heggen en hagen, het uitvoeren van onderhoud in hakhoutpercelen en het knotten van bomen kan met een aantal richtlijnen zelf goed uitgevoerd worden. Over het kappen van bomen en wet- en regelgeving op dit gebied lees je meer in infoblad 6.5.

Het doel van het snoeien en het soort gewas bepalen in welke periode de snoei kan plaatsvinden. Als het kouder is dan -5°C . mag je niet snoeien. Als vuistregel kan aangehouden worden dat alle bomen in de zomer na de langste dag gesnoeid mogen worden. Snoeien moet in ieder geval plaatsvinden als de bomen nog in blad staan. Hagen kunnen het beste in mei - juni en augustus - september gesnoeid worden. Het afzetten van eikenhakhout en het knotten van bomen moet in de winter plaatsvinden, van half februari tot april.

Aanplant

Soms wordt ervoor gekozen op bepaalde plekken nieuwe aanplant te plaatsen. Dit kan bijvoorbeeld zijn in het kader van de herplantplicht (infoblad 6.5). Op www.boomkwekerij.net zijn links te vinden naar boomkwekerijen die pootgoed leveren. Een overzicht van boomverzorgers en boomkwekerijen is ook te vinden op de website van de Bomenstichting: www.bomenstichting.nl

Op de website van Bronnen, het centrum voor verspreiding van houtige inheemse gewassen (www.bronnen.nl) is een overzicht van beschikbare zeldzame inheemse soorten te vinden. Het is in veel gevallen het verstandigst om tweejarig pootgoed (60 - 80 cm hoog) aan te schaffen. Hierbij is de kans op uitval het kleinst. De aanschafkosten voor pootgoed komen globaal op € 0,25 tot € 0,45 per boom, natuurlijk afhankelijk van de soort, de leeftijd en de grootte. In de richtlijnen voor het beheer (infoblad 6.4) is aangegeven dat de voorkeur uitgaat naar inheemse boomsoorten. Aan het eind van dit infoblad vind je hiervan een overzicht. Kies hierbij niet alleen voor inheemse soorten, maar liefst ook voor plantmateriaal dat van Nederlandse herkomst is. Dat materiaal is beter aangepast aan de Nederlandse omstandigheden.

Houtopbrengst

Hout dat bij het bosonderhoud vrijkomt, kun je op het eigen terrein gebruiken. Je kunt het bijvoorbeeld als brandhout aan de groepen ter beschikking stellen. Ook kun je hout gebruiken om bijvoorbeeld meubilair of totems te maken. Snoeihout kun je op het terrein gebruiken om takkenrillen te maken of om te versnipperen, zodat je het weer op het terrein kunt brengen.

Soms kan het aantrekkelijk zijn hout te verkopen. Dit is vooral het geval bij grote partijen. Hout kan geveld of op stam verkocht worden. In het laatste geval is moet de koper zorg dragen voor de velling, waardoor er minder werk en risico's zijn voor de eigenaar. Het is belangrijk dat je goede afspraken maakt hoe het bos opgeleverd moet worden. Door in zee te gaan met erkende bosaannemers kun je er zeker van zijn dat de richtlijnen voor bosaannemers van het bosschap gehanteerd worden. Erkende bosaannemers, waaronder ook houthandelaren vallen, en de richtlijnen waaraan ze zich moeten houden, zijn te vinden op de site van het bosschap: www.bosschap.nl

Verkoop van hout kan ook via de Unie van Bosgroepen (www.bosgroepen.nl). Deze organisatie verenigt de verschillende Bosgroepen in Nederland. De Bosgroepen zijn coöperatieve verenigingen van bouseigenaren die door middel van samenwerking streven naar beter functionerende bosbedrijven en gezonde bossen. Een van de kerntaken van de bosgroepen is het verkopen van rondhout voor de leden. Scouting Nederland is geen lid van de Unie van Bosgroepen, maar een aantal terreinen is wel bij provinciale afdelingen aangesloten. Op de website www.houtbemiddeling.nl wordt hout te koop aangeboden en te koop gevraagd.

Bijzondere bomen zijn interessant voor kunstenaars, meubelmakers en houtbewerkers. Op www.houtbemiddeling.nl worden deze houtsoorten vaak specifiek gevraagd. Het gaat dan bijvoorbeeld om kersen-, essen-, noten- en taxushout.

Meer informatie

Bomenstichting	www.bomenstichting.nl
Boomkwekerijen	www.boomkwekerij.net
Bosschap	www.bosschap.nl
Bosaannemers	www.bosschap.nl > erbo
Boswet	www.wetten.overheid.nl
Flora- en faunawet	www.wetten.overheid.nl
Gedragcode bosbeheer	www.bosschap.nl
Bronnen	www.bronnen.nl
Federatie particulier grondbezit	www.grondbezit.nl
Gemeentelijke verordeningen	gemeente
Houtkoop en -verkoop	www.houtbemiddeling.nl
Houthandelaren	www.bosschap.nl > erbo
Kennis- en informatiesysteem Bos	www.bosinfo.nl
Landschapsbeheer Nederland	www.landschapsbeheer.nl
Unie van Bosgroepen	www.bosgroepen.nl
Stichting bos en hout	www.sbh.nl
IPC Groene Ruimte	www.ipcgroen.nl
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging	www.knnv.nl

Interessante boeken

- *Arbo in het Nederlandse Landschap, Bastiaanse et al., Landschapsbeheer Nederland, 2000*
- *Bos en Wet: geldend recht voor bomen, Visser, B.M., Bomenstichting, Utrecht, 2001*
- *Bosplantsoen, IPC de Groene ruimte, Arnhem, ISBN 90-74481-12-4*

- *Bostypen in Nederland*, KNNV, Utrecht, ISBN 0167-5524, nr. 208
- *De aanleg van geïntegreerde bossen, een ideeënboek*, Jansen, P., Kuiper, L., Van Wijk, M., Van Blitterswijk, H., Houtzagers, M., Klingen, S., Stichting Bos en Hout, 2001
- *De vegetatie van Nederland dl. 5*, Stortelder et al., Opulus, 1999
- *Hakhoutbeheer, suggesties voor het beheer*, Jansen, P., Kuiper, L., Stichting Bos en Hout, 2001, ISBN 90-74277-20-9
- *Handboek Natuurdoeltypen*, Bal, D., Expertisecentrum LNV, Wageningen, 2001
- *Nederlands bos in beeld*, Stichting ProBos, Zeist, ISBN 90-6464-811-5
- *Stinzeplanten in Nederland*, Jansen, M.T. & van der Ploeg, D.T.E., KNNV, Utrecht, 1977
- *Handboek Agrarisch Natuurbeheer, xxxxxx*

NB: Ondanks dat Scouting Nederland probeert de infobladen zo up-to-date mogelijk te houden, kan het voorkomen dat er inmiddels nieuwe regelgeving is afgekondigd. De tekst van de geldende wet- en regelgeving is bepalend. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Inheemse soorten en markante bomen en struiken

	Natuurlijke inheemse soorten	Park - markante soorten
Bomen	appel (mispel) beuk boswilg (nat) gewone es (nat) gladde iep (veldiep) grove den haagbeuk peer ruwe berk (droog) ruwe iep (bergiep) winterlinde (kleinbladige linde) witte els zoete kers zomer- of wintereik zomerlinde (grootbladige linde) zwarte els (nat)	Ginkgo Hollandse linde Moerascypres Paardekastanje (rode en witte) Plataan rode beuk mammoetboom (Sequoiadendron) zevenboom
Struiken	aalbes (rode bes) brem (droog) diverse braamsoorten Drents krentenboompje fladderiep Gelderse roos gewone vlier hazelaar hulst inlandse rozen (zoals egelantier, hondsroos, bosroos, kraagroos, viltroos, rimpelroos) inlandse vogelkers kamperfoelie kruisbes meidoorn sleedoorn Spaanse aak sporkehout (vuilboom) taxus wilde lijsterbes zwarte bes	Prachtframboos Rododendronsoorten
Kruiden	bosanemoon bosviooltje dalkruid diverse geelstersoorten gevlekte aronskelk gewone vogelmelk maarts viooltje sleutelbloem speenkruid vingerhelmkruid wilde hyacint	Boerenkorkus bonte en gevlekte dovenetel gele en blauwe anemoon holwortel sneeuwkllokje sneeuwroem sterhyacint (Scilla's)
Te vermijden soorten	acacia alle naaldbomen (Japanse lariks, fijnspar, douglasspar) behalve taxus en grove den Amerikaanse eik Amerikaanse vogelkers	Tuinplanten zonder historische achtergrond